

Wieringer Eiland Museum
Jan Lont

Klepel april 2022

Twee tentoonstellingen in een nieuw seizoen

We kunnen weer open! De laatste weken is er heel hard gewerkt om ons museum op orde te krijgen voor het nieuwe seizoen. Niet alleen hebben vrijwilligers hard gewerkt om alles schoon op te leveren, ook waren er nog wat resten van de maartse stormschade die op het laatste moment hersteld moesten worden. Medewerkers van het Makkumse bedrijf Gebr. Roosma hebben de beschadigingen aan de rieten kap hersteld en de kap van zowel de boerderij als het bezoekerscentrum een onderhoudsbeurt gegeven.

Aan het werk: Piet Duin en Jaap Mostert in het bezoekerscentrum en medewerkers van Roosma op het dak van de boerderij.

Het was de dag vóór Pasen. Het weer was stralend. Tegen drie uur was op die zestiende april het bezoekerscentrum gevuld met talrijke verwachtingsvolle personen. Er waren behoorlijk wat vrijwilligers komen opdagen, naast de gasten, die alle een bijzondere taak hadden: de interesse kweken in de thema's van de exposities en het openen daarvan. Na het openingswoord door André Lont vertelde Tineke Osinga (gepast gehuld in Wieringse klederdracht) ons iets over 'Naaldkunst van weleer' (te zien in het uuttid van de boerderij). De trekzak die zij bij zich had, was als vanouds haar begeleidingsinstrument bij oude Wieringse melodietjes! Hierna kreeg Iris Hos het woord. Zij was namens het museum Jan Lont nauw betrokken bij het Netwerk Zuiderzeecollecties (bestaande uit 26 lokale musea, allemaal werkend onder auspiciën van het Zuiderzeemuseum te Enkhuisen. Zij nam ons a.h.w. mee in de reizende tentoonstelling in de ontmoetingsruimte. Een expositie die ons een ruime inkijk bood in de boeiende wereld van het visleer en het *segrijn* (gepolijste en gelooide roggen- en haaienhuid). "Leer van vis" is t/m 10 juli in ons museum te zien en kan niet anders dan aanspreken: in Den Oever staat namelijk een visafslag waar tonnen vis verhandeld worden. Op bestelling worden de vissen gestript geleverd. (= van de huid ontdaan) . Maar wat doen ze, eigenlijk met de huiden?

Jan van der Wiel, hoofd van de visafslag (en hierdoor nauw betrokken bij het thema van deze expositie), wist bij het gehoor beslist een snaar te raken door te wijzen op enerzijds de huidige problemen -- oorlog en hooggestegen brandstofprijzen -- van de visserij en anderzijds op het enorme vraagstuk dat ontstaat als de vloot aan de wal komt te liggen en hierdoor niet meer aan de broodnodige afvalinzameling (“fishing for litter”) in zee kan doen.

Kees Hendriks, sectorhoofd Collectie en informatie Zuiderzeemuseum, hield een toespraak die de verbondenheid met andere musea in de Zuiderzeeregio benadrukte. Dit zal vooral tot uitdrukking komen wanneer het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont - hoogstwaarschijnlijk tegen hett najaar - de officiële museumstatus zal verwerven. Tot slot werd het woord gegeven aan locoburgemeester Mary van Gent, die zich onder de indruk toonde van de kracht van onze vrijwilligers en met het uitbrengen van een toast beide exposities opende. De toast bestond uit een bittertje, dat vergezeld werd van Wieringer roggebrood met haring.

2

Mary van Gent opent de tentoonstelling in het uutilid

Aansluitend hieraan werd ons verzocht om naar het filmzaaltje in de starreboet te gaan, waar getoond wordt hoe het procedé in zijn werk gaat om van vishuid bruikbaar visleer (in allerlei varianten) te maken: vishuid – een restproduct van de visserij – is opvallend ruw en sterk. Daarom wordt het al zo’n 2000 jaar verwerkt in talloze sier- en gebruiksvoorwerpen. Denk aan kleding, tassen, messenheften, bekleding van sabels en bijvoorbeeld moderne kunstuitingen.

Maar ook konden we als gezelschap meegaan naar het uitleid waar Mary van Gent de tweede expositie (“Naaldkunst van weleer”) opende: een smaakvolle opstelling van oude naaldkunst aan en langs de wanden, en in tien vitrinekasten naar een idee van Bea Horstman en uitgevoerd in samenwerking met Catrien Kortekaas en Els Mostert.

Neem bij voorbeeld de vitrine 1, waar getoond wordt hoe als een meisje vroeger de opleiding Textiele Werkvormen ging doen, zij handwerkjuf werd in het lager of middelbaar onderwijs. Daartoe moest zij uiteraard leren hoe bepaalde kledingstukken gemaakt werden. Om materiaal uit te sparen werd alles op schaal gemaakt. In de vitrine liggen enkele proefwerkjes die beoordeeld zijn en waarop het cijfer en het commentaar van de lerares te zien zijn.

Een ander voorbeeld is uit vitrine 4, waar getoond wordt hoe vroeger meisjes (en uitsluitend zij!) Handwerkles kregen. Zij moesten in de hoogste klas een merklap borduren. Bovenin een half afgemaakte merklap -- niet alle meisjes waren even bedreven met naald en draad! De merklap in deze vitrine is gemaakt door Jo Daan, de bekende letterkundige van het Meertens-Instituut. Zij schreef een boek ‘*Wieringer land en leven in de taal*’ en promoveerde daarop aan de universiteit. Het boek is een naslagwerk over Wieringen dat nog regelmatig wordt geraadpleegd.

Workshop

Er zal vier keer een workshop worden gegeven waarin je leert om op een eenvoudige manier visleer te maken van kabeljauw en tong. Deze workshops zullen plaatsvinden op zaterdag 21 mei, zondag 5 juni, zaterdag 18 juni en zondag 3 juli vanaf half twee. Kosten € 5,00. Haast u, want de eerste twee workshops zijn al volgeboekt. Opgave vanaf heden bij Iris Hos, keesirishos@gmail.com. Maximaal 8 deelnemers per keer

Mart Horstman heeft onze koe opnieuw in de verf gezet. Naar eigen zeggen vinden

de kleinkinderen van Debora Spee ons museum best wel gaaf.

Wad-sap

Het Wieringer Appelsap Collectief is al jaren actief om in de herfst appels en peren van Wieringen te verzamelen en te laten persen tot heerlijk appel- of perensap. Elk jaar weer rijden zij met de oogst uit verschillende Wieringer tuinen naar de mobiele fruitpers in de Betuwe of in Heemskerk. Het zou toch leuk zijn als het persen van het fruit ook op Wieringen zou kunnen gebeuren! Daarom heeft het collectief samenwerking gezocht met Museum Jan Lont. Het resultaat is dat zij gaan samenwerken onder de naam Wad-sap. Er wordt ook een speciaal logo voor ontworpen.

De sap-pers

Op zondag 9 oktober 2022 zal de mobiele fruitpers met de naam 'De Sappers' bij Museum Jan Lont staan. Er zijn plannen in de maak om op dezelfde dag een Wieringer Oogstfair te organiseren.

Onze fruitbomen

En hoe staan onze eigen fruitbomen er eigenlijk bij? De fruitbomen op het erf van het museum staan al in bloei of bijna in bloei. Het zijn vier pruimensoorten, vier perensoorten, vijf appelsoorten en één moerbeï. Hoewel het erf de eerste wind vanuit zee krijgt, staan de bomen er goed bij, volgens de vrijwilligers van de pomologische vereniging.

De vrijwilligers hebben vroeg in het voorjaar kleine, noodzakelijke snoeihandelingen verricht, zodat de bomen er weer een jaartje tegen kunnen. Nu maar hopen dat er bergen sappige appels, peren, pruimen en moerbeien van af komen!

Ondertekening van de nieuwe statuten van Stichting en van de Vereniging

Wieringer Eilandmuseum Jan Lont op 26 februari jl. in Notariskantoor Wekers & Weging.

Impressie bezoek aan het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont

Ontvangende medewerkers van het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont: André Lont, Marthisca Lont, Giel Bügel, Iris Hos, Bea Horstman, Mart Horstman, Bep Essenberg, Jan Cazemier.

10 medewerkers van museum De Speeltoren bezochten woensdag 20 april het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont. Doel is om van elkaar te leren. Het thema was **gastvrijheid**. Het Wieringer eilandmuseum Jan Lont blijkt daar sterk in. Een ontvangst met koffie en gebak. Zeer attent dat men op de gebakjes de naam van ons Monnickendamse museum had geplakt. Ook bij de bezoekers staat gastvrijheid voorop. Entree is €5, inclusief een kopje koffie/thee en een persoonlijke rondleiding, aangepast aan de beschikbare tijd van de bezoeker.

Het 'verhaal' dat het museum wil laten zien en vertellen is **Leven en Werken op Wieringen**, het behoud van de Wieringer cultuur, het cultureel erfgoed, o.a. van alle historische kleding (Bea Horstman: "Dat hebben we geweten"). Het museum heeft 5500 tot 6000 objecten. Alle objecten worden op dit moment gefotografeerd en in een beeldbank ondergebracht.

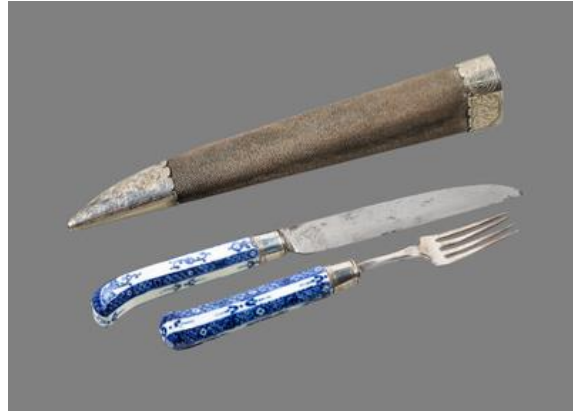
5

Het museum bestaat 30 jaar en is het enige museum in de gemeente Hollandse Kroon. Het heeft een aspirantenstatus. Men hoopt binnenkort officieel erkend te worden door de Museumvereniging. Dan geldt ook hier de museumjaarkaart. Jaarlijks heeft het museum ongeveer 3500 bezoekers die niet alleen naar de museumcollectie komen kijken, maar ook de 'ambachtendag' en de 'taandag' bezoeken. Op de 'taandag' geeft een visser demonstraties van netten boeten, tanen en te drogen hangen. De drukste dag van het jaar is de 'ambachtendag'. In het verlengde van tentoonstellingen worden regelmatig workshops gehouden door vrijwilligers, bijvoorbeeld over 'Leer van Vis'.

De medewerkers van museum De Speeltoren worden ontvangen in het bezoekerscentrum dat in 2005-2006 gebouwd is. Het valt de Waterlanders op dat alles er zo verzorgd uitziet. De plafondbekleding is gemaakt door 16 vrijwilligers die daarbij allemaal verschillende woltechnieken toepasten, zoals breien, vilten, haken, enz. Naast gastheer/gastvrouw doen de vrijwilligers van het Wieringer eilandmuseum vele andere klussen. De plafondbekleding is een mooi voorbeeld van zo'n gezamenlijk werkstuk, maar het gaat ook om werken in de moestuin, het schoonhouden, het onderhouden van de collectie (vooral de klederdrachten vragen veel tijd en aandacht), het inrichten van het museum en de tijdelijke tentoonstellingen, het depot en het beoordelen van nieuwe aanwinsten, de beeldbank (het Zijper Collectie Beheer Systeem) en de website die voor dit museum erg belangrijk is. Vaak gebeurt dat in groepsverband, zoals de PR-groep, de tuingroep en de textielwerkgroep. En natuurlijk zijn er

ook de nodige bestuurstaken.

Als opening van de discussie ging een klein voorwerp de kring rond. Aan ons de vraag wat dat zou kunnen zijn. Het blijkt afkomstig uit een plaatselijke kapperszaak, een klein spiritusapparaatje om de krultang te verwarmen.

In de bezoekersruimte was de tijdelijke tentoonstelling 'Leer van vis' ondergebracht, die vanaf 16 juli ook in de Speeltoren te zien zal zijn. Iris Hos verzorgt workshops om vissenhuid tot leer te verwerken en toe te passen in sier- en gebruiksvoorwerpen als kleding, tassen, schoenen (!) en kunstvoorwerpen. Van de rauwe vellen moeten eerst de schubben verwijderd worden, met een mes, schrapen en schuren langs de rand van een plank. En daarna looien. Dat kan met eikenschors (= eken), een langdurig en arbeidsintensief proces. Maar het kan ook met eigeel en kokos. Insmeren en kneden, kneden en nog eens kneden en veel spoelen. Een andere methode is met kokosolie, eigeel en zachte zeep aan de binnenkant van de huid. De huid wordt op een plankje geniet of gespijkerd en buiten te drogen gehangen. Al met al een vies en stinkend karweitje. Er zijn 120 tonghuidjes nodig om een voorschoot te maken zoals in de vitrine.

6

Vervolgens liepen we in groepen door de boerderij en de bijgebouwen. In de boerderij staat de Singer nog op tafel. In de kamer was ook nog een 'welput' van 5 m diep. Alleen de bovenste laag water is zoet; onderin staat brak water. De boerderij had een kaasmakerij, vooral schapenkaas die met een verse drol op smaak gemaakt werd. Gedorst werd op een vloer van keileem in de darsk en gekookt werd op koeienvlaaien en schapendrollen. Die geven mooie blauwe vlammen. Dat is veiliger voor het rieten dak. Want de 'zomerschoorsteen' is maar laag. Toen de boerderij verbouwd werd tot museum kwam er achter de schrootjes een prachtige tegelwand tevoorschijn, inmiddels geheel gerestaureerd.

Een van de bijgebouwen was een rijtuigloods, met straatklinkers uit de Afsluitdijk die kort geleden is versterkt. Indrukwekkend waren alle herstelde aarden wallen op het erf. Tegen één ervan stonden mooi versierde stukken van een sarcofaag van rode zandsteen uit de 11e, 12e eeuw, gevonden in Westerland, Oosterland, Hippolytushoef, Stroe en in de Zuiderzee. In totaal zijn er 75 gevonden.

Bijzonder is ook de 'Donkertemeter', gekregen van de Universiteit Groningen. De UG onderhoudt een uitgebreid 'donkertenetwerk'. Op internet kun je zien hoe donker het is.

Na een goed verzorgde lunch ging ieder weer zijns weegs. Toen wij weggingen was iemand het toegangshek aan het teren. Ook een vrijwilliger? Joke van der Meer

(Nou en of, dat was Piet Duin, hb)

Op 6 maart is Ben van Rijswijk overleden en op 11 maart vanuit ons museum begraven op de begraafplaats van Stroe. Ter nagedachtenis aan Ben heeft onze voorzitter, André Lont, het volgende woord ter nagedachtenis gesproken:

“Vrijwilligers zijn het kapitaal en de parels van ons Wieringer Eilandmuseum. **Ben van Rijswijk** is zo’n prachtige parel! Zijn inzet was tomeloos en hij heeft heel veel voor de ontwikkeling van dit museum betekend. Bij de restauratie in 2003 heeft hij een grote bijdrage geleverd aan het herstel van de boerderij. In de begin van de jaren ’90 werd het besluit genomen om de boerderij te restaureren. Het heeft nog veel voorbereidingstijd gekost tot er uiteindelijk de toestemming van Rijksdienst voor Monumentenzorg was. Met een team van tien personen waaronder Ben van Rijswijk is het museum aan de slag gegaan.

De centrale vraag was “Wat voor museum wil je zijn en wat ga je verbeelden”? Ben - en veel anderen - hebben dagen gezeten om een schifting te maken uit de enorme hoeveelheid waardevolle spullen. Het opruimen en weggooien van wat wij niet museaal vonden heeft het team vele hoofdbrekens gekost, maar Ben was hierin altijd heel duidelijk.

Het zoeken naar een tijdelijke plek om de rest van de collectie tijdelijk onder te brengen was ook nog een ding, maar werd gevonden bij de boerderij van Piet Klaver, voorheen de boerderij van de familie Schermerhorn. Voordat de verhuizing in gang werd gezet kwam Ben met het idee om een veiling te houden van goede spullen, die niet meer in het museum pasten. Een prachtig initiatief, maar wel een enorme klus. Het leverde geld en ruimte op, maar zonder de inzet van velen met de regie van Ben zou het niet gelukt zijn.

Nu kon de restauratie beginnen met Pim de Herder als architect en Dirk Boersen als aannemer en een klankbordgroep waarin Ben een cruciale rol speelde. Ben had bijna overal verstand van. Dat was niet altijd gemakkelijk voor de andere leden het team. De coördinator van het team heeft weleens gedacht hoe hou ik de boel bij elkaar! Het is gelukt met een team denkers en een team doeners. Ze zijn maanden aan het werk geweest met stenen bikken, schoorsteen ontmantelen, regenwater kelder leeghalen en de welput in de stal leegscheppen.

Ook moest de keilemen vloer vervangen worden. Ben wist raad. In plan Slingerweg 2 werd bij graafwerkzaamheden keileem gevonden dat zacht was. Aannemer Klein was bereid om dat voor ons op de halen. Onder leiding van Ben is de nieuwe vloer gelegd. Zo is de restauratie tot een goed eind gekomen met een team met vogels van allerlei pluimage. Een enorme prestatie!

Maar ook later bij de aanleg van de tuunwallen kon het museum rekenen op Ben.

Ben kon als rondleider zeer boeiende verhalen vertellen over Wieringen en het Wieringer

Eilandmuseum. In Ben verliest het museum een prachtige parel”.

Varia

De laatste tijd zijn er **meer oppassers en rondleiders** gestopt dan er zijn bijgekomen. Daardoor is de druk op de beschikbare vrijwilligers groot geworden en dat kan mogelijk tot gevolg hebben dat we deze zomer niet vier dagen in de week open kunnen gaan, maar drie en dat zou heel spijtig zijn. Daarom zou het bestuur graag zien dat er oppassers en rondleiders bij komen. Als je dit werk zou willen gaan doen of als je iemand kent die een middag dienst wil doen in het museum, dan willen we dat graag horen. Hopelijk kunnen we straks gewoon vier dagen in de week open blijven.

Het bedrijf van ons betrokken lid Wil ten Brinke (Ten Brinke Bestratingen) heeft ons museum een **kopiërmachine** geschonken, ter vervanging van de (wel zéér) oude! We zijn hem daarvoor bijzonder erkentelijk!

Het grootste deel van de **historische kledingcollectie** van Jeanne de Weert was al in ons bezit. Wat overgebleven was heeft zij nu aan het museum geschonken. Wij zijn daar ontzettend blij mee. Onze enorme textielcollectie is nu compleet en wij zullen dan ook **geen nieuwe schenkingen** meer aannemen, tenzij het buitengewone exemplaren betreft..

De kunstuitleen is in verband met vakantie van de werkgroepsleden van 1 juni tot 1 augustus gesloten.

Silence of the Tides

Als u de prachtige film Silence of the Tides nog niet gezien hebt (hij draait sinds 10 maart in de Nederlandse bioscopen): doen . Dit bijzondere werk omschrijft zichzelf als een intens cinematografisch portret waarin de continue ‘ademhaling’ van het Waddengebied centraal staat. De film draaide al op verschillende grote internationale filmfestivals en behaalde daar al enkele prestigieuze prijzen. Regisseur is Pieter-Rim de Kroon. De film is nog even te zien in bioscoop Oostereiland in Hoorn.

Data om te onthouden:

- 1 mei, 12.00 uur, Taandag. Tanen van historische zeilen en touwen*
- 16 mei, 19.30 uur, Jaarvergadering*
- 19 juni: Boerenlandfair Westerland*
- 25 juni: 11.00 uur: Dag van het Wad,*
- 13.30 uur schelpen schilderen voor jong en oud*

